

Presentació

Educació, tecnologia i aprenentatge al llarg de la vida

L'aprenentatge al llarg de la vida és una qüestió rellevant per assegurar la formació per part de totes les persones, tant joves com adultes, que necessiten preparar-se per als nous desafiaments que requereix la societat actual, en què la tecnologia desenvolupa un rol preponderant. Adquirir coneixements, habilitats, destreses i actituds és essencial per viure en aquest món d'interaccions contínues, i és per això que aprendre i preparar-se permanentment constitueix una de les premisses d'aquests temps. D'altra banda, tenir en compte que som capaços d'aprendre a qualsevol edat i moment de les nostres vides, i no limitar-nos a avançar amb l'ús de la tecnologia, d'un mitjà i d'una eina que ens facilita l'aprenentatge, és una oportunitat que hem de considerar, a més de ser conscients que podem créixer a cada moment. El camí és llarg, però, unit a la maduresa, la disposició i la motivació per aprendre, és possible aconseguir-ho.

Avui dia les organitzacions educatives han de considerar i projectar una formació contínua que sigui realista i didàctica per a totes aquelles persones que vulguin preparar-se per enfrontar els desafiaments i tenir prou capacitat per resoldre problemes, des dels més senzills fins als més complexos, atenent un ventall de possibilitats i consideracions perquè aquestes persones puguin actuar lliurement d'acord amb les seves necessitats i preparar-se des d'un pla personal fins a un de professional en les diverses modalitats d'aprenentatge. Tot i que l'educació presencial és valorada, la que es realitza en línia i la sincrònica han cobrat més importància després de la pandèmia, de manera que s'han erigit com a alternatives d'aprenentatge per a persones que no poden accedir a les aules de manera presencial per múltiples motius o dificultats, ja sigui per llunyania, malaltia o atencions als fills, entre altres qüestions que ha d'atendre la ciutadania.

Abordar l'aprenentatge al llarg de tota la vida i l'ús de les tecnologies, temàtica que ha adquirit una gran transcendència a nivell mundial i que a més està plasmada a l'agenda de les Nacions Unides sota l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible 4 (ODS 4) definit per l'Agenda 2030, és molt important perquè els països creixin en diferents dimensions, com ara la social, l'educativa, l'econòmica i la política. Un país que formuli polítiques educatives i que

brindi als seus ciutadans oportunitats d'educar-se és un país que visualitza i que hi veu més enllà dels grans canvis que es generen i que considera que té persones preparades i competents de totes les edats, amb prou capacitat per enfrontar les situacions complexes del dia a dia. L'educació al llarg de la vida és un enfocament que reconeix que l'aprenentatge no es limita a cap edat, és a dir, que comprèn la infància, la joventut i l'adulthood, atès que tothom tenim la possibilitat de formar-nos d'acord amb les pròpies necessitats, preferències i prioritats. És per això que la tecnologia està al servei de les persones. Per tant, aquesta premissa de l'aprenentatge al llarg de la vida, juntament amb la usabilitat de dispositius mòbils o fixos, plataformes i xarxes, permet que puguem accedir a la informació i, per tant, integrar-nos a la societat del coneixement en variats tòpics que afavoreixen ampliar els pensaments i la ment, a més de comprendre perspectives diferents, tant des del punt de vista polític com filosòfic o religiós, entre d'altres, i això alhora promourà persones amb una mentalitat oberta, flexible i, per què no dir-ho, una comunitat focalitzada en un pensament social i humà.

El monogràfic «Educació, tecnologia i aprenentatge al llarg de la vida» aglutina nou aportacions relacionades amb aquesta temàtica i que aporten diferents resultats concretats en estudis i investigacions realitzades en diversos contextos. En general, pretenen aportar una concepció de l'aprenentatge al llarg de la vida, amb un replantejament de l'educació basada en una perspectiva inclusiva, tecnològica, centrada en el diàleg i capaç de posar en valor sistemes formals i no formals d'assegurament dels aprenentatges rellevants més enllà del sistema escolar.

La primera contribució, «El *lifelong learning* com a resposta als reptes de la revolució 5.0 dins del marc de l'horitzó 2030», de Pablo Rial-Gonzalez, de l'EUNCET Business School, juntament amb M. Carmen Sarceda-Gorgoso i Olaya Santamaría Queiruga, de la Universitat de Santiago de Compostella, versa sobre l'actual revolució 5.0 basada en la intel·ligència artificial (IA), que requereix fer una mirada sobre l'aprenentatge al llarg de la vida. És per això que aquest treball presenta com a objectiu aprofundir en la formació permanent (*lifelong learning*) i en el paper estratègic per afrontar la transició de la indústria 4.0 a la revolució 5.0 per mitjà d'una anàlisi bibliomètrica a Scopus i WOS. L'estudi conclou afirmant que l'educació permanent és primordial per adquirir els coneixements i les aptituds des d'una perspectiva econòmica i, especialment, considerant la inclusió social de les persones.

El segon article, «La formació de competències en inclusió digital en els graus d'Educació Infantil i Primària de les universitats espanyoles: una necessitat encara per cobrir», d'Iván Sanz-Benito, José Luis Lázaro-Cantabrana i Carme Grimalt-Álvaro, de la Universitat Rovira i Virgili, posa el focus a analitzar en quina mesura s'aborda la inclusió digital a les guies docents dels graus d'Educació Infantil i Primària de les universitats espanyoles. El tema hi és tractat amb una metodologia d'anàlisi documental, i els resultats destaquen que els currículums no contempnen un treball seqüencial de la competència en inclusió digital. En conclusió, es proposa que als plans d'estudis

es faci una integració explícita de la competència digital docent en els graus esmentats.

La tercera proposta, «Discursos i percepcions del professorat sobre l'ús dels mitjans digitals en escoles rurals de dificultat especial», de Cristina Moreno-Pinillos, Begoña Vigo-Arazola i Pilar Lasheras-Lalana, de la Universitat de Saragossa, ens presenta les percepcions del professorat de les escoles rurals de dificultat especial dintre del context d'Aragó sobre l'ús de pràctiques creatives i inclusives amb mitjans digitals. Assumint els entrebancs que es poden trobar dins del territori rural respecte a l'escola urbana, com ara la bretxa digital i les desigualtats d'oportunitats, els resultats de la recerca ressalten aspectes sobre les pràctiques amb mitjans digitals, on es considera l'atenció als interessos i a la vida de l'alumnat des d'una perspectiva individual, com també, d'altra banda, la tendència a combinar l'ús dels mitjans digitals des d'una perspectiva creativa, més centrada a utilitzar-los de manera instrumental. L'aportació incideix en la reflexió sobre les polítiques i les pràctiques creatives i inclusives a través de la tecnologia, així com en la importància de considerar-se dins dels plans de formació sobre competència digital i pràctiques amb mitjans digitals.

La quarta aportació, «Competència digital de les persones orientadores als centres integrats de formació professional d'Espanya», d'Esperanza Requejo Fernández, Manuela Raposo-Rivas i José Antonio Sarmiento Campos, de la Universitat de Vigo, posa el focus en la necessitat actual de tenir coneixements en competències digitals per afavorir un desenvolupament actualitzat dins l'àmbit formatiu, principalment a fi que els orientadors puguin exercir funcions mitjançant entorns d'aprenentatge virtual; així com en la necessitat de millorar l'orientació professional de l'alumnat sobre la base de l'actual demanda d'ajust continu a les realitats presents amb el canvi constant a l'entorn laboral. Els resultats indiquen que la majoria dels orientadors dels centres integrats de formació professional tenen habilitats digitals a nivell d'usuari, i que principalment la formació duta a terme per adquirir aquestes competències es focalitza bé en la realització de cursos específics o en la pròpia iniciativa de l'orientador respecte a l'autoformació. En general, cal oferir programes de formació contínua per millorar les competències digitals i promoure la integració de recursos tecnològics en l'educació.

El cinquè article, «Els *influencers* i el seu paper en l'educació: una revisió sistemàtica», de José-Antonio Martínez-Domingo, José-María Romero-Rodríguez, Arturo Fuentes-Cabrera i Inmaculada Aznar-Díaz, de la Universitat de Granada, aborda la temàtica dels *influencers* explicant com han anat adquirint una gran rellevància a la societat actual amb la seva presència cada vegada més forta a les xarxes socials. El seu impacte en l'aprenentatge és un fenomen que no es pot obviar i que s'ha abordat en aquest estudi amb una revisió sistemàtica. Els resultats revelen que els *influencers* comparteixen informació i promouen l'educació en temes específics. Així mateix, les xarxes socials han esdevingut una poderosa eina de difusió de coneixements a la societat actual, per la qual cosa es produeix adquisició de sabers a través seu. A l'article s'hi mostren els resultats d'aprenentatge dels estudis analitzats sobre aquesta temàtica.

La sisena proposta, «Percepcions dels docents en formació d'educació secundària sobre la dimensió inclusiva de la realitat mixta», de Verónica Marín Díaz i Begoña E. Sampedro, totes dues de la Universitat de Còrdova, i M.^a del Pilar Cáceres, de la Universitat de Granada, aborda la realitat mixta (augmentada i virtual) com a tecnologies que faciliten més oportunitats d'aprenentatge, a part d'oferir diferents estratègies i recursos que poden millorar la inclusió a l'educació, en adaptar-se a les necessitats formatives dels estudiants. S'hi analitza la perspectiva docent segons les seves experiències, visions i creences, i amb el focus en la realitat mixta que possibilita promoure una educació inclusiva. S'hi confirma que ofereix múltiples estratègies i recursos que poden millorar la inclusió a l'educació, en adaptar-se a les necessitats educatives de l'alumnat.

La setena contribució, «Referents educatius en la docència: cap a noves formes de trobada i d'intercanvis», de Denise Vaillant, Mariela Questa-Torero i Andrea Tejera Techera, de la Universitat ORT, de l'Uruguai, ens centra el focus de l'estudi a través d'una sèrie d'interrogants que analitzen l'ús, la freqüència i el propòsit de la utilització de les xarxes socials, les motivacions per a la participació, l'impacte i els referents educatius, entesos com a persones que exerceixen un rol de lideratge i que comparteixen informació i recursos formatius. L'estudi se centra a l'Uruguai, un país que mostra una alta taxa de connectivitat entre la seva població. Un dels resultats més significatius és que el 77% dels docents consulta les xarxes entre una vegada al dia o més per trobar-hi recursos educatius, aprendre d'altres persones i adquirir coneixements sobre temes d'actualitat. També hi queda palès que Twitter és la xarxa on comparteixen més les seves opinions, reflexions i recursos.

En vuitè lloc, el treball titulat «Diferències de gènere en l'ús de telèfons intel·ligents: un estudi quantitatiu entre universitaris mexicans», de Ramón Ventura Roque-Hernández, Rolando Salazar-Hernández i Adán López-Mendoza, de la Universitat Autònoma de Tamaulipas, Mèxic, aborda l'estudi sobre les característiques i les diferències de l'ús de telèfons intel·ligents entre estudiants d'ensenyament superior d'acord amb el gènere, aplicant un qüestionari a una mostra de 1.089 alumnes mexicans d'una universitat pública. Com a resultats més destacables, podem dir que les dones inverteixen més temps a enviar missatges i a utilitzar les xarxes socials, la qual cosa els provoca alguns problemes visuals i incomoditats musculars i òssies. En canvi, els homes no tenen problemes per utilitzar els seus telèfons mòbils en llocs públics.

Finalment, el novè article, «Percepció de l'alumnat d'Espanya i Llatinoamèrica sobre l'impacte del màster en línia en Psicopedagogia en referència al seu desenvolupament professional», de Carolina Quirós Domínguez, Valeria de Ormaechea Otarola i Robert Valls-Figuera, de la Universitat de Barcelona, analitza la percepció de l'alumnat titulat en el màster en Psicopedagogia respecte a l'impacte dels estudis en la seva inserció laboral des d'una anàlisi quantitativa, aplicant un qüestionari a una mostra de 199 estudiants residents a Espanya i procedents de Llatinoamèrica i el Carib. Com a resultat en destaca la motivació com un progrés professional i d'oportunitats laborals.

La compilació que presentem posa en valor la relació entre la investigació i l'educació amb la inclusió de la tecnologia com a pilars fonamentals per afavorir actualment un aprenentatge al llarg de la vida. Esperem que el monogràfic sigui d'interès per als seus lectors.

Immaculada Aznar Díaz
Universitat de Granada (Espanya)

Margarita Ercilia Aravena Gaete
Universitat Andrés Bello (Xile)

© de les autores